

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ДМИТРА МОТОРНОГО**

ПОГОДЖУЮ:

Гарант ОПІ, к.е.н., доц.

 Сергій КОСТОРНОЙ
«6» лютого 2024 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Ректор, д.т.н., проф.

 Сергій КЮРЧЕВ
«16» лютого 2024 р.

ПРОГРАМА

АТЕСТАЦІЙНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

**для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
за освітньою програмою «Фінанси, банківська справа та страхування»
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»**

Запоріжжя, 2024

Підготовлено робочою групою:

Косторной Сергій Володимирович – гарант освітньої програми, керівник робочої групи, кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, обліку і оподаткування Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного;

Яцух Олена Олексіївна – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів, обліку і оподаткування Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного;

Трусова Наталія Вікторівна – доктор економічних наук, професор кафедри фінансів, обліку і оподаткування Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного;

Цап Володимир Дмитрович – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, обліку і оподаткування Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного;

Кучеркова Світлана Олександрівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, обліку і оподаткування Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного;

Мешкова Олена Вікторівна – головний бухгалтер Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного.

Розглянуто на засіданні кафедри фінансів, обліку і оподаткування від 06 лютого 2024 р., протокол № 7

Схвалено методичною комісією факультету економіки та бізнесу від 23 лютого 2024 р., протокол № 6.

ВСТУП

Програму атестаційного кваліфікаційного екзамену підготовлено відповідно до Стандарту вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 07 Управління та адміністрування, спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», затверджено і введено в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 24.05.2019 р. № 729, Положення про атестацію здобувачів вищої освіти в Таврійському державному агротехнологічному університеті імені Дмитра Моторного від 24.12.2020 р. № 242-ОД та Освітньо-професійної програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, що регламентують зміст програми та засобів діагностики якості підготовки Бакалавра фінансів, обліку і оподаткування галузі знань 07 Управління та адміністрування спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування».

Атестаційний кваліфікаційний екзамен передбачає перевірку досягнення програмних результатів навчання визначених освітньо-професійною програмою та Стандартом вищої освіти зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Програма атестаційного кваліфікаційного екзамену містить змістові модулі нормативних навчальних дисциплін циклу професійної та практичної підготовки освітньо-професійної підготовки бакалавра.

У списку рекомендованої літератури наведено перелік сучасної наукової спеціальної літератури.

ЕТАПИ ТА ЗАГАЛЬНИЙ ЗМІСТ АТЕСТАЦІЙНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

Державна атестація підготовки бакалавра спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», передбачає виконання кваліфікаційних завдань, є формою кваліфікаційних випробувань, яка дозволяє об'єктивно і достовірно визначити рівень освітньої і професійної підготовки випускників вищого навчального закладу за даним освітнім ступенем.

Атестаційний екзамен складається:

1-й етап – теоретична складова (частина) перевірки знань, що формують уміння, зазначені в ГСВО МОН України та варіативній його частині університету. Перелік компонент освітньо-професійної програми підготовки бакалавра зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»:

- Звітність підприємств
- Фінансовий облік
- Фінансовий аналіз
- Управлінський облік
- Бюджетна система
- Фінанси підприємств
- Податкова система
- Страхова справа
- Банківська справа

2-й етап – письмове розв'язання ситуаційної задачі з навчальних дисциплін:

- Бюджетна система
- Фінанси підприємств
- Податкова система
- Страхова справа
- Банківська справа

ВИМОГИ ДО СКЛАДОВИХ КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

Вимоги до теоретичної частини.

Система базових тестових завдань сформована експертним оцінюванням кожного завдання і їх сукупності та охоплює всі змістовні модулі з комплексу навчальних дисциплін, які включено до кваліфікаційного екзамену.

Дані завдання є закритою формою із запропонованими відповідями, в яких вибирають правильні з множини вибору (чотири відповіді, тільки одна з яких є правильною).

Запитальна частина сформована у стверджувальній чи запитальній формі стисло, чітко, без подвійного тлумачення.

Елементи відповіді частини тестового завдання мають окрему індексацію. Можливі відповіді не відокремлюються будь-яким знаком та розташовуються під запитальною частиною.

Добірка завдань кожного варіанту включає таку кількість, яка є достатньою для забезпечення відповідної точності вимірювання. Теоретична частина атестаційного екзамену становить 210 питань теоретичного та практичного спрямування. Представництво кожної освітньої компоненти у кожному варіанті забезпечується пропорційно. На кваліфікаційний екзамен у комплекті подається рандомно 60 завдань.

Вимоги до комплекту практичних задач.

Практична складова за змістовними модулями моделює реальну ситуацію, з якою може зустрітися випускник спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» ОС «Бакалавр» у практичній діяльності на первинних посадах, імітує процес підготовки, прийняття і реалізації управлінського рішення. Структурно задачі складаються із: характеристики ситуації (вихідні умови); інформаційного забезпечення; конкретного завдання – визначити альтернативні або оптимальний варіанти; обґрунтувати управлінське рішення; оформити його належним чином (наказом, службовою запискою тощо; запропонувати план заходів; визначити їх ефективність); тощо. На кваліфікаційний екзамен у комплекті подається 60 задач.

ОЦІНЮВАННЯ СТУПЕНЯ ВІДПОВІДНОСТІ ЗНАНЬ ВИЗНАЧЕНИМ КРИТЕРІЯМ

Відповідно до «Положення про атестацію здобувачів вищої освіти в Таврійському державному агротехнологічному університеті імені Дмитра Моторного» від 24.12.2020р. № 242-ОД оцінювання результатів складання атестаційного кваліфікаційного екзамену здійснюється у порядку, передбаченому прийнятою в університеті системою оцінювання знань (таблиця 1).

Екзаменаційний білет атестаційного кваліфікаційного екзамену оцінюється:

- теоретична складова – 60 тестових завдань – 1 бал за кожну правильну відповідь (максимальна кількість балів 60);
- практична складова – максимум 20 балів за кожну (максимальна кількість балів 40).

Критерії оцінювання наведено у таблиці 2.

Таблиця 2

Критерії оцінювання відповіді на теоретичні задачі

Характеристики відповіді	Кількість балів
Відповідь містить послідовну та аргументовану розв'язку задачі, продемонстрована здатність робити власні висновки	19-20
Відповідь містить послідовну розв'язку задачі, розрахунки здійснено вірно, але недостатньо аргументовані висновки	16-18
Відповідь є не аргументованою, алгоритм розв'язки задачі дотриманий, але мають місце помилки в розрахунках	13-15
Не дотримано алгоритм розв'язки задачі, присутні помилки в розрахунках	10-12
Завдання вирішено з помилками, відсутні висновки	7-9
Завдання вирішено з грубими системними помилками, відсутні висновки	5-6
Завдання не вирішено або частково вирішено з принциповими помилками	0-4

Виконання усіх екзаменаційних завдань з атестаційного кваліфікаційного екзамену є обов'язковим. Окремо оцінюється кожне завдання. Підсумкова оцінка державного кваліфікаційного екзамену визначається як середня з позитивних оцінок за кожен вид екзаменаційних завдань. Рішення

екзаменаційної комісії про оцінку знань, встановлених при складанні кваліфікаційного екзамену, а також про присвоєння здобувачам ВО кваліфікації та видання випускникам дипломів (встановленого зразка чи з відзнакою) приймається на закритому засіданні Екзаменаційної комісії відкритим голосуванням більшістю голосів членів комісії, які брали участь у її засіданні.

ЗМІСТ ОСВІТНІХ КОМПОНЕНТІВ, ЩО ВКЛЮЧЕНІ ДО ПРОГРАМИ КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

Зміст освітньої компоненти «Звітність підприємств»

Тема 1. Призначення фінансової звітності і загальні вимоги до її підготовки та подання.

Тема 2. Баланс (Звіт про фінансовий стан).

Тема 3. Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід).

Тема 4. Звіт про рух грошових коштів.

Рекомендована література

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996 – XIV (зі змінами та доповненнями). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws>.

2. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013р. № 73.

3. Про затвердження методичних рекомендацій щодо заповнення форм фінансової звітності: наказ Міністерства фінансів України від 28.03.2013р. № 433.

4. Звітність підприємств. Курс лекцій, частина I «Фінансова звітність» / О.Г. Сокіл, Н.Ю. Захарова, А.А. Костякова. – Мелітополь: Люкс, 2021. 160 с.

Зміст освітньої компоненти «Фінансовий облік»

1. Основи побудови фінансового обліку та фінансової звітності.

2. Облік грошових коштів.

3. Облік дебіторської заборгованості та резерву сумнівних боргів.
4. Облік фінансових інвестицій.
5. Облік основних засобів, інших необоротних матеріальних та нематеріальних активів.
6. Облік запасів.
7. Облік готової продукції та витрат виробництва.
8. Облік поточних та довгострокових зобов'язань.
9. Облік праці та її оплати.
10. Облік розрахунків з бюджетом з податків та обов'язкових платежів.
11. Облік доходів і витрат і фінансового результату.
12. Облік власного капіталу.
13. Фінансова звітність підприємства.

Рекомендована література

1. Про фінансовий облік та фінансову звітність в Україні. Закон України від 16.07.1999р. №996 – XIV.
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>.
3. Іщенко Я. П., Подолянчук О. А., Коваль Н. І. Фінансовий облік 1: підручник. Вінниця: Видавництво ФОП Кушнір Ю. В. 2020. 496 с.
4. Крупка Я. Д. Фінансовий облік : підручник; 3-тє вид., доп. та перероб. / Я. Д. Крупка, З. В. Задорожний, П. Н. Денчук [та ін.]. Тернопіль: ЗУНУ, 2023. 488 с.
5. Теловата М.Т., Петраковська О.В. Фінасовий облік - 1 (у схемах і таблицях) Частина - 1: навч. посіб.; за заг. ред. М.Т. Теловатої. К.: Інтердрук, 2019. 217 с.

Зміст освітньої компоненти «Фінансовий аналіз»

1. Теоретичні основи та інформаційне забезпечення фінансового аналізу.
2. Аналіз майна підприємства.
3. Аналіз стану та використання оборотних активів.
4. Аналіз вхідних і вихідних грошових потоків.

5. Аналіз капіталу підприємства.
6. Оцінка фінансового стану підприємства.
7. Аналіз фінансової стійкості, ділової активності та кредитоспроможності підприємства.
8. Комплексний фінансовий аналіз прибутковості підприємства.
9. Аналіз і прогнозування можливого банкрутства підприємства.

Рекомендована література

1. Власюк Н. І. Фінансовий аналіз: навч. посібник / Н. І. Власюк. Львів: Вид-во «Магнолія-2006», 2022. 354 с.
2. Приймак С.В. Фінансовий аналіз. Практикум: [навчальний посібник]. Львів, 2021. 264 с.
3. Тютюнник Ю. М., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник С. В. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Полтава: Видавництво ПП «Астроя», 2020. 434 с.
4. Тютюнник Ю.М. Фінансовий аналіз. Навчально-методичний посібник для практичних занять і самостійної роботи / Ю. М. Тютюнник. Полтава: ПДАУ, 2021. 99 с.

Зміст освітньої компоненти «Управлінський облік»

1. Сутність управлінського обліку.
2. Класифікація і поведінка витрат.
3. Система обліку і калькулювання за повними витратами.
4. Система обліку і калькулювання за змінними витратами.
5. Аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності та прибутку.
6. Аналіз релевантності інформації для прийняття управлінських рішень.
7. Бюджетування і контроль.
8. Облік і контроль за центрами відповідальності.

Рекомендована література

1. Голов С.Ф. Управлінський облік. Підручник. К.: ЦУЛ, 2021. 534 с.
2. Охотнік С.І., Свічкарь Н.М. Управлінський облік: від теорії до практики. К.: Акцент ПП. 2023. 512с.
3. Зелікман В.Д. Управлінський облік: Навч. посібник / В.Д. Зелікман, І.М.

Ізвекова, Р.Б. Сокольська та ін. Дніпро: НМетАУ, 2017. 198 с.

4. Управлінський облік. Практикум : навчальний посібник / Н. В. Тлучкевич. Луцьк : Луцький НТУ, 2018. 216 с.

Зміст освітньої компоненти «Бюджетна система»

1. Сутність, призначення і роль бюджету держави.
2. Бюджет як основний фінансовий план держави.
3. Бюджетний дефіцит і джерела його фінансування.
4. Бюджетний устрій та побудова бюджетної системи України.
5. Принципи побудови бюджетної системи.
6. Бюджетна політика як важлива сфера фінансової політики.
7. Призначення та структура бюджетного механізму.
8. Стадії та учасники бюджетного процесу.
9. Державний фонд регіонального розвитку.
10. Склад доходів державного бюджету.
11. Склад доходів місцевих бюджетів.
12. Методи обмеження та шляхи скорочення дефіциту бюджету.
13. Складання бюджетної декларації та проекту державного бюджету України.
14. Бюджетні трансферти та їх види.
15. Бюджетна класифікація та її структура.

Рекомендована література

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI (зі змінами та доповненнями).
2. Луніна І. О., Бондарук Т. Г. Публічні фінанси та міжбюджетні відносини: навч. посіб. Київ: ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2019. 304 с.
3. Миськів Г. Бюджетна система : теоретичні та практичні аспекти (у схемах і таблицях) : навчальний посібник. Львів : Растр-7, 2020. - 272 с.
4. Ярошевич Н.Б. Бюджетна система: Практикум: Навчальний посібник / Н.Б. Ярошевич, І.Ю. Кондрат, А.І. Якимів - Львів.: «Новий Світ2000», 2019. - 400 с.

5. Сидорович М. Муніципальні фінанси : навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. / Марія Сидорович. – Київ : НаУКМА, 2021. – 68 с.

Зміст освітньої компоненти «Фінанси підприємств»

1. Організація фінансових ресурсів підприємств.
2. Зміст за завдання фінансової роботи на суб'єктах господарювання.
3. Організація грошових розрахунків підприємств.
4. Форми безготівкових розрахунків і платіжні документи.
5. Характеристика та склад грошових надходжень підприємств.
6. Формування і розподіл прибутку підприємства.
7. Сутність і основи організації оборотних коштів підприємств.
8. Джерела формування оборотних коштів та їх порівняльна характеристика.
9. Фінансове забезпечення відтворення основних засобів.
10. Джерела і порядок фінансування капітальних вкладень.
11. Сутність фінансового стану підприємства та методи його оцінки.
12. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства.
13. Організація банківського кредитування підприємств.
14. Фінансова санація підприємства: економічний зміст та порядок проведення.
15. Організація фінансового планування на підприємствах.

Рекомендована література

1. Непочатенко О. О. Фінанси підприємств: підручник. К.: Центр учбової літератури, 2021. 504 с.
2. Яцух О. О., Захарова Н. Ю., Цап В. Д. Фінанси підприємства 2. Навчальний посібник. Мелітополь: Видавничий будинок ММД, 2020. – 697 с.
3. Фінанси підприємств: навч. посібник / О. О. Яцух [та ін.] ; за ред. О. О. Яцух ; ТДАТУ. - Мелітополь, 2018. - 292 с.
4. Фінанси підприємств: підручник / О.Б. Курило, Л.П. Бондаренко, О.Й. Вівчар, О.М. Чубка. К.: Видавничий дім «Кондор», 2020. 340 с.

5. Бедринець М. Д., Довгань Л. П. Фінанси підприємств: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 292 с.

Зміст освітньої компоненти «Податкова система»

1. Сутність та функції податків.
2. Класифікація податків.
3. Структура та функції Державної податкової служби України.
4. Відповідальність за порушення податкового законодавства.
5. Порядок обчислення податку на додану вартість.
6. Особливості оподаткування сільськогосподарських підприємств.
7. Особливості нарахування акцизного податку на різні види підакцизних товарів.
8. Особливості застосування різних видів мита.
9. Порядок обчислення та сплати податку на прибуток підприємства.
10. Оподаткування, пов'язане з нарахуванням заробітної плати.
11. Податкові соціальні пільги з податку на доходи фізичних осіб.
12. Майнове та ресурсне оподаткування в Україні.
13. Місцеві податки і збори: особливості встановлення та нарахування.
14. Спрощена система оподаткування, обліку та звітності.
15. Сутність та особливості нарахування єдиного соціального внеску.

Рекомендована література

1. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI (зі змінами та доповненнями).
2. Митний кодекс України від 13 березня 2012 року № 4495-VI (зі змінами та доповненнями).
3. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Закон України від 8 липня 2010 року № 2464-VI.
4. Томнюк Т. Л. Податкова система: навчальний посібник. Чернівці: ЧТЕІ ДТЕУ, 2022. 324 с.
5. Яцух О. О., Косторной С. В., Цап В.Д. Податкова система: навчальний посібник. Мелітополь: Видавничий будинок ММД, 2018. - 196 с.

Зміст освітньої компоненти «Страхова справа»

1. Економічна сутність, функції та принципи страхування.
2. Класифікація страхування за об'єктами: галузі, підгалузі та види.
3. Форми проведення страхування. Порівняльна характеристика обов'язкового та добровільного страхування.
4. Класифікація та характеристика ризиків у страхуванні.
5. Поняття страхового ринку та його структура. Страхові посередники, їх роль на страховому ринку.
6. Необхідність, мета та значення державного регулювання страхової діяльності.
7. Економічний зміст та класифікація особистого страхування.
8. Економічний зміст, об'єкти та види майнового страхування.
9. Економічна суть, необхідність та особливості страхування відповідальності.
10. Підприємницькі ризики та необхідність їх страхування.
11. Склад, структура та методика побудови страхових тарифів з майнового страхування.
12. Сутність та необхідність перестрахування. Форми та методи перестрахування.
13. Склад та економічний зміст доходів та витрат страховика.
14. Фінансова надійність і платоспроможність страховика та умови її забезпечення.
15. Основні напрями фінансової стратегії і планування у страхуванні. Формування страхового портфеля.

Рекомендована література

1. Про страхування. Закон України від 18 листопада 2021 року № 1909-ІХ.
2. Журавка О.С. Страхування: навчальний посібник / О.С. Журавка, А.Г. Бухтіарова, О.М. Пахненко. Суми: Сумський державний університет, 2020. 350 с.

3. Мельник Т. А., Сибірцев В. В. Страхування : навчальний посібник / Мельник Т. А., Сибірцев В. В. - Кропивницький: ПП «Ексклюзив Систем», 2022. 307 с.

3. Терещенко Т. Є., Заволока Л. О., Пономарьова О. Б. Страхування (у схемах, таблицях, коментарях) : навч. посібник. Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2020. 221 с.

Зміст освітньої компоненти «Банківська справа»

1. Механізм створення і реєстрації банківської установи.
2. Характеристика ресурсів банківської установи та порядок їх формування.
3. Структура, складові та метод розрахунку регулятивного капіталу.
4. Операції банку – сутність та класифікація.
5. Характеристика етапів процесу кредитування.
6. Оцінка кредитоспроможності позичальника.
7. Форми забезпечення кредитних зобов'язань.
8. Формування вартості кредитних ресурсів.
9. Кредитний ризик: визначення і мінімізація витрат.
10. Характеристика та види нетрадиційних банківських операцій і послуг.
11. Вексельні операції банків.
12. Фінансова стійкість і ліквідність банку.
13. Депозитні операції банків.
14. Організація проведення касових операцій банку.

Рекомендована література

1. Про банки і банківську діяльність. Закон України від 07.12.2000 № 2121-III
2. Про Фонд гарантування вкладів фізичних осіб. Закон України від 20 вересня 2001 р. № 2740-III.
3. Тридід О.М., Самородов Б.В., Вядрова І.М. та ін. Банківська система: підручник / О.М. Тридід, Б.В. Самородов, І.М. Вядрова та ін.; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Т.С. Смовженко. - Львів : «Новий Світ - 2000», 2020. - 536 с.

4. Банківська система : підручник / [М. Крупка, Є. Андрущак, Н. Пайтра та ін.] ; за ред. д-ра екон. наук, проф. М. Крупки. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2023. – 524 с.